

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.2.21>

NIEKTÓRE ASPEKTY ZAPEWNIANIA ŚRODOWISKOWYCH PRAW CZŁOWIEKA W UKRAINIE

Ivan Kravchenko

doktor nauk prawnych, docent,

*docent Katedry Prawa Administracyjnego i Informacyjnego
Sumskiego Narodowego Uniwersytetu Rolniczego (Sumy, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0003-0235-0760

ikk3kki@gmail.com

Roman Udovenko

*aspirant Katedry Prawa Administracyjnego i Informacyjnego
Sumskiego Narodowego Uniwersytetu Rolniczego (Sumy, Ukraina)*

ORCID ID: 0009-0005-7902-8704

Udovenko.bankrutstvo@gmail.com

Adnotacja. Artykuł dotyczy kwestii informacyjnego i prawnego wsparcia środowiskowych praw człowieka w kontekście zrównoważonego rozwoju. Autor koncentruje się na znaczeniu tego zakresu zagadnień w kontekście stałego rozwoju. Aby zapewnić kompletność i kompleksowość opracowania, autor analizuje poglądy czołowych badaczy na temat koncepcji "praw środowiskowych" oraz formułuje własne rozumienie tej definicji z perspektywy określenia ich roli w odniesieniu do procesów zrównoważonego rozwoju. Autor bada i analizuje kluczowe środowiskowe prawa człowieka w ustawodawstwie krajowym, a także te zapisane w traktatach międzynarodowych i innych aktach prawnych. Autor przedstawia wizję ich znaczenia dla racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych, ochrony środowiska, zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego kraju oraz ochrony obywateli przed czynnikami drażniącymi środowisko. Autor ocenia poziom informacji i wsparcia prawnego dla środowiskowych praw człowieka w Ukrainie. Autor podkreśla i próbuje uzasadnić potrzebę wzmocnienia tego wektora polityki państwa na obecnym etapie.

Słowa kluczowe: prawa środowiskowe, polityka środowiskowa państwa, zagrożenia, bezpieczeństwo środowiskowe, środowisko, ochrona i obrona praw, zasoby naturalne, ryzyko.

CERTAIN ASPECTS OF ENSURING HUMAN ENVIRONMENTAL RIGHTS IN UKRAINE

Ivan Kravchenko

Doctor of Law, Associate Professor,

*Associate Professor at the Department of Administrative and Information Law
Sumy National Agrarian University (Sumy, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0003-0235-0760

ikk3kki@gmail.com

Roman Udovenko

Postgraduate Student at the Department of Administrative and Information Law

Sumy National Agrarian University (Sumy, Ukraine)

ORCID ID: 0009-0005-7902-8704

Udovenko.bankrutstvo@gmail.com

Abstract. The article is devoted to the issues of informational and legal provision of environmental human rights in conditions of sustainable development. Attention is focused on the exceptional acuteness of the specified range of issues precisely in the conditions of progressive development. To ensure the completeness and comprehensiveness of the research, the opinions of leading scientists regarding the concept of "ecological rights" are elaborated, the author's understanding of this definition is formulated from the position of determining their role in relation to the processes of sustainable development. Key environmental human rights in national legislation, enshrined in international treaties and legislative acts, are considered and analyzed. The vision of their importance from the standpoint of rational use of natural resources, protection of the natural environment, ensuring the country's ecological security, as well as protection of citizens from environmental irritants is expressed. An assessment of the level of informational and legal provision of environmental human rights in Ukraine is carried out. It is emphasized and an attempt is made to justify the need to strengthen this vector of state policy at the current stage.

Key words: environmental rights, state environmental policy, threats, environmental safety, natural environment, protection and protection of rights, natural resources, risks.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Іван Кравченко

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного та інформаційного права
Сумського національного аграрного університету (Суми, Україна)
ORCID ID: 0000-0003-0235-0760
ikk3kki@gmail.com

Роман Удовенко

аспірант кафедри адміністративного та інформаційного права
Сумського національного аграрного університету (Суми, Україна)
ORCID ID: 0009-0005-7902-8704
Udovenko.bankrutstvo@gmail.com

Анотація. Стаття присвячується проблематиці інформаційно-правового забезпечення екологічних прав людини в умовах сталого розвитку. Акцентується увага на актуальності вказаного кола питань в умовах поступального розвитку. Для забезпечення повноти й всебічності дослідження опрацьовуються думки провідних вчених щодо поняття «екологічні права», формулюється авторське розуміння цієї дефініції з позиції визначення їх ролі відносно процесів сталого розвитку. Розглядаються й аналізуються ключові екологічні права людини у національному законодавстві, а також ті, що закріплені в міжнародних договорах й інших законодавчих актах. Висловлюється бачення щодо їх важливості з позицій раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки країни, а також захисту громадян від екологічних подразників. Здійснюється оцінка рівня інформаційно-правового забезпечення екологічних прав людини в Україні. Наголошується й робиться спроба обґрунтування необхідності посилення цього вектора державної політики на сучасному етапі.

Ключові слова: екологічні права, державна екологічна політика, загрози, екологічна безпека, навколишнє природне середовище, охорона й захист прав, природні ресурси, ризики.

Вступ. Забезпечення і стійка підтримка умов для безперешкодної реалізації прав людини й громадянина – одне з ключових завдань держави. Враховуючи поточні реалії, зумовлені об'єктивними умовами та викликами воєнного часу, проблематика можливості застосування таких прав не втрачає своєї актуальності. Серед їх умовних груп неабияке значення, справедливо, відведено тим, що представляють екологічну складову, як одну з надважливих, у контексті давно визнаної потреби збереження навколишнього середовища, а також раціонального використання природних ресурсів.

Відповідно, особливої уваги потребує питання інформаційно-правового забезпечення екологічних прав людини в умовах сталого розвитку – одних із фундаментальних для суспільства. Зазначене пояснюється як критичною важливістю ефективною реалізації вказаних прав, що вимірюється в глобальних масштабах, так і здобутками цивілізаційного суспільства, оскільки деякі з їх числа можуть нести реальну (поточну чи перспективну) загрозу навколишньому середовищу та самому людству. Вказане обумовлює необхідність змістовного розкриття порушеної наукової проблематики на сучасному етапі.

Дослідженням різних аспектів щодо політики забезпечення екологічних прав людини займалося багато вчених. Серед чисельного переліку провідних науковців доцільно виділити таких як Г. В. Анісімова, Н. В. Кобецька, М. В. Краснова та Ю. А. Краснова, Є. А. Липій, А. І. Черемнова, Ю. С. Шемшученко й багато інших. Водночас проблематиці інформаційно-правового забезпечення таких прав саме в умовах сталого розвитку у нинішніх реаліях не була присвячена достатня увага.

Основна частина. Мета статті – здійснити теоретичний аналіз інформаційно-правового забезпечення екологічних прав людини в умовах сталого розвитку. Для досягнення мети ставляться наступні **завдання**: 1) сформулювати поняття «екологічні права людини» з позиції визначення їх ролі відносно процесів сталого розвитку; 2) розглянути ключові екологічні права людини у національному законодавстві; 3) здійснити оцінку рівня інформаційно-правового забезпечення екологічних прав людини в Україні.

Результати й обговорення. Теоретичній характеристиці інформаційно-правового забезпечення екологічних прав людини в умовах сталого розвитку мають передувати питання визначення поняття вказаних прав, а також градації останніх. Вказане забезпечить змістовне розкриття порушеної проблематики, сформувавши належне дефінітивне підґрунтя.

М. В. Краснова та Ю. А. Краснова, розглядаючи питання екологічних прав і обов'язків громадян, приходять до висновку, що вони являють собою систему правових норм та державно-правових засобів, що закріплюють юридичні можливості та зобов'язання громадян, які дають змогу задовольняти їх потреби та інтереси у галузі використання, охорони, відтворення природних ресурсів, природних комплексів і екологічних систем, охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки, з метою досягнення збалансованого природокористування, здатного задовольнити потреби нинішніх та майбутніх поколінь людей (Краснова, Краснова, 2021: 15-16). На думку Ю. С. Шемшученка, про закріплені в законі й гарантовані

правом сукупність юридичних можливостей і засобів, котрі надають змогу задовольняти потреби та інтереси громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки (Шемшученко, 2008: 39). Г. В. Анісімова стверджує, що в цьому сенсі йдеться про сукупну міру можливої поведінки у сфері забезпечення екологічної безпеки, належності екологічних об'єктів, їх використання, відтворення й охорони довкілля (Анісімова, 1996; 2012: 270). Цікавим є також бачення А. І. Черемнової, котра вважає, що дефініцію «екологічні права» слушно розглядати у широкому й вузькому значеннях. Із приводу широкого розуміння, то, на переконання авторки, мова повинна йти про всі права у сфері «суспільство – природа», тобто не виключно спеціальні екологічні права, а й еколого-соціальні, еколого-економічні та інші. Стосовно вузького кута зору, йдеться лише про ті екологічні права, котрі власним об'єктом мають «безпечно для життя та здоров'я довкілля» (Черемнова, 2004: 725). Серед значної кількості наукових доробків із цієї тематики виділимо також бачення Н. В. Кобецької, яка наголошує, що такі права визначають міру допустимої поведінки суб'єкта і від нього самого залежить питання їх здійснення. Вони, як запевняє дослідниця, виражають екологічні потреби, інтереси людей, та спрямовані, в основному, на сприяння охорони довкілля (Кобецька, 1997: 95). Наостанок, наведемо думку Є. А. Липій, котра стверджує, що в цьому сенсі йдеться про закріплену в нормативно-правових актах, а також гарантовану державою сукупність юридичних можливостей і засобів, спрямованих на задоволення їхніх потреб та інтересів у взаємодії з навколишнім природним середовищем (Липій, 2011: 136; 2012: 7, 9, 15). Як бачимо, вказана проблематика досліджувалася в різні періоди розвитку української державності, що обумовлюється низкою факторів (безпекових, економічних, екологічних тощо).

З приводу ж самої аналізованої дефініції, то вбачається слушним і виправданим висловити авторське бачення щодо її смислового навантаження відповідно до тематики дослідження. Так, під екологічними правами людини пропонується розуміти сукупність самостійних мір можливої поведінки, способів і засобів їх реалізації, закріплених у нормативно-правових актах та гарантованих державою, що можуть застосовуватись для задоволення законних інтересів із питань раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, а також провадження інших заходів із забезпечення екологічної безпеки країни з метою забезпечення балансу між мотивованим суспільним інтересом та сприяння сталому розвитку у всіх сферах. Вбачається, що таке розуміння вказаного поняття передбачає розуміння всіх тих санкціонованих і гарантованих сувереном прав, реалізація яких має пряме відношення щодо різних аспектів відносно базових напрямів досліджуваної сфери. Загалом мова йде про екологічну складову національної безпеки України, адекватне, з позиції раціональності, використання природних ресурсів, а також охорони відповідного середовища. Перераховані аспекти мають надважливе значення у контексті проблематики поступального розвитку, адже порушення санкціонованих приписів (як системне, так і разове) в екологічній сфері, невідворотно, породжує низку суттєвих ризиків для розвитку країни. Це, у свою чергу, може призвести до інших закономірних наслідків (політичних, економічних, фінансових, інвестиційних), погіршуючи конкурентні позиції держави, та слугує каталізаторами для інших проявів деструкції різного ступеня й масштабу, що є неприпустимим у сучасних умовах.

Є й інший бік цього питання, а саме потенційні ризики від багатьох здобутків цивілізаційного суспільства (наукових відкриттів, винаходів, інноваційних рішень тощо), які можуть нести загрозу екології та, відповідно, населенню. Зокрема, проблематика екологічних прав (як одних із гарантій з боку держави на безпечну життєдіяльність) також постає гостро і вимагає предметної уваги.

Щодо раціонального використання таких ресурсів і охорони навколишнього природного середовища, то не помилковим буде віднесення цих позицій до численного діапазону векторів забезпечення екологічної безпеки, проте вони мають й самостійне вагомe значення. Така логіка підтверджується баченням законодавця, зокрема Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ (ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища», 1991). Відповідно, три базові напрями (забезпечення екологічної безпеки, раціональне використання природних ресурсів та охорона навколишнього природного середовища) становлять єдине ціле і, у той же час, дві останні позиції мають виключну автономну цінність.

Із огляду на вказане, доцільно буде припустити, що значний спектр прав людини, закріплених на конституційному й інших рівнях, матиме відношення до розглянутих вище векторів державної політики. Однак, цю гіпотезу можна розглядати під різними кутами зору, кожен із яких матиме як недоліки, так і переваги. Насамперед, йдеться про віднесення широкого діапазону прав, що потенційно мають відношення до екологічної сфери і, на противагу, неможливості реальної та обгрунтованої їх оцінки значимості для відповідних відносин. За таких обставин слушно вести мову про необхідність розробки критеріальної й, відповідно, показникової шкали оцінки попередньо обраних прав, що є предметом окремого дослідження. Виходячи з цього, пропонується зосередитись на тих правах, які мають безпосереднє відношення до предмету дослідження.

Зважаючи на те, що йдеться саме про інформаційно-правове забезпечення цих прав в умовах сталого розвитку, слушним буде виокремити кожне з їх числа шляхом аналізу положень відповідних нормативно-правових актів. Більше того, за допомогою оприлюднення цих актів уможливиться ознайомлення із наявним спектром прав, завдяки чому і досягаються цілі інформаційної складової аналізованого забезпечення.

Ст. 50 Конституції України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР передбачено, що «кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена» (Конституція України, 1996).

Зазначене право є одним із фундаментальних з точки зору пріоритетності екологічних прав людини, що підтверджується рівнем публічного визнання.

Події, датовані 1986 р. («Чорнобильська катастрофа») та характер діяльності тогочасних суб'єктів владних повноважень, спрямований на попереднє приховання відомостей та послідує «дозоване» подання даних про катастрофу мали безпрецедентні складні наслідки (Барановська, 211: 52-53; Махно, 2015: 168). Це відобразилося на стані здоров'я значної частини громадян, при чому йдеться і про довготривалі процеси, які тривають і досі (Устїнов, 2011; Бази́ка, Сушко, 2021). Такий негативний приклад наочно підтверджує критичну значимість аналізованого права, котре хоч і носить інформаційний підтекст, проте є надважливим для екологічної сфери.

Наступною вагомою групою джерел, що містять перелік екологічних прав людини, є міжнародні договори. Безперечно, що питання екологічних прав людини, у тому числі за наслідками багатьох результатів сталого розвитку, починаючи з глобальної розбудови мережі інструментів міжнародного правопорядку, перебували у полі зору публічних діячів, фахівців і науковців. Це, у свою чергу, мало наслідком прийняття (схвалення) різного типу документів (обов'язкового й декларативного характерів), прямо пов'язаних чи дотичних до вказаної сфери. Зокрема, ч. 1 ст. 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. передбачено зобов'язання держав-учасників по забезпеченню людини досяжного рівня психічного і фізичного здоров'я. Вказане положення має знайти своє відображення у внутрішньому законодавстві шляхом закріплення низки прав, які стосуються питань гігієни зовнішнього середовища (п. «b» ч. 2 ст. 12 аналізованого документа) (Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, 1966). Тобто, в разі ратифікації цього документа, держава-учасник бере на себе юридичні зобов'язання щодо розробки і впровадження, або вдосконалення системи прав громадян, у тому числі, які мають відношення до екологічної сфери.

Варто також додати, що вже у ті часи відбулося усвідомлення й офіційне визнання необхідності формування умов для поступального розвитку (ч. 1 ст. 1 документа) (Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, 1966). Враховуючи зазначене, розробляються інші юридичні інструменти (закріплення екологічних прав громадян, визнання зобов'язань щодо їх гарантування державами-членами, санкційна політика тощо) для його дійсної реалізації. У контексті екологічної складової, такі цілі знайшли своє продовження в Декларації з навколишнього середовища і розвитку від 16.06.1972 р., («Стокгольмська декларація»), якою закріплювались базові принципи вказаного напрямку міжнародної політики (Декларація з навколишнього середовища і розвитку, 1972). Фактично розширилися заходи із подальшого утвердження глобальної політики щодо забезпечення охорони навколишнього природного середовища, належного поводження і адекватного використання наявних ресурсів, урахування тогочасні й перспективні виклики сталого розвитку.

Наступним важливим документом є Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля від 25.06.1998 р. («Орухська конвенція») (Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, 1998). З позиції фундаменталізації прав на глобальному рівні, цей документ має виняткове значення, адже йдеться про можливість громадян долучатися до формування державної екологічної політики. Так, вищевказаною Конвенцією деталізовано процедурні аспекти питання права населення на отримання екологічної інформації (ст. ст. 4, 5). Виділено такі позиції, як можливість участі суспільства в екологічній політиці держави шляхом: 1) прийняття рішень щодо конкретних видів діяльності (ст. 6); 2) розробки планів, програм і політичних документів, пов'язаних з навколишнім середовищем (ст. 7); 3) підготовки нормативних актів виконавчої влади і (або) загальнообов'язкових юридичних актів (ст. 8). Окремо варто зазначити, що вказаний документ гарантує можливість для громадян звернутися до відповідних судових інституцій у разі наявності мотивованих підстав вважати, що екологічні права останніх обмежуються (ст. 9). Інакше кажучи, визнається охорона державою екологічних прав населення і можливість ефективного судового захисту останніх.

Як бачимо, саме Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. (Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, 1966) та Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля від 25.06.1998 р. (Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, 1998) є базовими щодо міжнародно-правового забезпечення прав людини в екологічній сфері. Це пояснюється закріпленням в них фундаментальних прав, реалізація яких має виняткове значення у питаннях персонального захисту від потенційних наслідків дії екологічних ризиків. Також йдеться про юридичні можливості особистої участі громадян в формуванні державної екологічної політики і гарантій охорони й захисту екологічних прав.

Щодо інших міжнародних актів, то варто також зосередитися на ч. 1 ст. 6 Протоколу про воду та здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер 1992 року від 17.06.1999 р., якою передбачено зобов'язання країн-учасників забезпечити доступ до питної води для всіх, а також надання населенню санітарного забезпечення (Протокол про воду та здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер 1992 року, 1999), що, у свою чергу, передбачає наявність прав у людини на доступ до такої води і розрахунок на належне санітарне забезпечення.

Необхідно також відмітити, що логіка багатьох міжнародних договорів полягає в існуванні зобов'язань їх сторін вживати інші заходи, направлені на змогу людини задовольнити власний інтерес в екологічній сфері, зокрема шляхом реалізації відповідних прав. Тобто держава-учасник певної угоди може визнати й закріпити інші права, на національному рівні. При цьому, вони не можуть суперечити конституційним положенням та йти у розріз міжнародним засадам правопорядку, що попередньо схвалені відповідною країною.

В контексті української нормотворчості така практика має місце шляхом прийняття відповідних законодавчих актів. Необхідно усвідомлювати, йдеться саме про законодавчий рівень, оскільки відповідно до Конституції України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР йдеться якраз про виняткову роль законів у цьому плані (Конституція України, 1996). Тому, пропонується виділити наступні права, що представлені нижче.

Щодо характеру законодавчо закріплених прав, то вони відображають політику держави в екологічній сфері та гармонійно доповнюють міжнародні визнані стандарти у цій сфері. Загалом, можна їх вважати

Таблиця 1

Екологічні права людини, закріплені в законодавчих актах України

Законодавчий акт	Екологічні права людини
Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР	1) здійснювати загальне та спеціальне водокористування; 2) використовувати водні об'єкти на умовах оренди; 3) вимагати від власника водного об'єкта або водопровідної системи підтримання належної якості води за умовами водокористування; 4) споруджувати гідротехнічні та інші водогосподарські об'єкти, здійснювати їх реконструкцію і ремонт; 5) передавати для використання воду іншим водокористувачам на визначених умовах; 6) здійснювати й інші функції щодо водокористування в порядку, встановленому законодавством (ст. 43) (Водний кодекс України, 1995).
Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-ХІІ	1) право власності на ліси (Глава 1); 2) право користування лісами (Глава 2); 3) право самостійно господарювати в лісах; 4) виключне право на заготівлю деревини; 5) право власності на заготовлену ними продукцію та доходи від її реалізації; 6) право на відшкодування збитків у випадках, передбачених законодавством; 7) право здійснювати відповідно до законодавства будівництво доріг, спорудження жилих будинків, виробничих та інших будівель і споруд, необхідних для ведення лісового господарства; 8) інші права (ст. ст. 19-21) (Лісовий кодекс України, 1994).
Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI	1) отримання інформації про надзвичайні ситуації або небезпечні події, що виникли або можуть виникнути, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі; 2) забезпечення засобами колективного та індивідуального захисту та їх використання; 3) звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань захисту від надзвичайних ситуацій; 4) участь у роботах із запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у складі добровільних формувань цивільного захисту; 5) отримання заробітної плати за роботу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації у разі залучення до таких робіт згідно з трудовими договорами; 6) соціальний захист та відшкодування відповідно до законодавства шкоди, заподіяної їхньому життю, здоров'ю та майну внаслідок надзвичайних ситуацій або проведення робіт із запобігання та ліквідації наслідків (ч. 1 ст. 21) (Кодекс цивільного захисту України, 2012).
ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ	1) безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище; 2) участь в обговоренні та внесення пропозицій до проєктів нормативно-правових актів, матеріалів щодо розміщення, будівництва і реконструкції об'єктів, які можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, внесення пропозицій до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, юридичних осіб, що беруть участь в прийнятті рішень з цих питань; 3) участь в розробці та здійсненні заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального і комплексного використання природних ресурсів; 4) здійснення загального і спеціального використання природних ресурсів; 5) об'єднання в громадські природоохоронні формування; 6) вільний доступ до інформації про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) та вільне отримання, використання, поширення та зберігання такої інформації, за винятком обмежень, встановлених законом; 7) участь у громадських обговореннях з питань впливу планованої діяльності на довкілля; 8) одержання екологічної освіти; 9) подання до суду позовів до державних органів, підприємств, установ, організацій і громадян про відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на навколишнє природне середовище; 10) участь у процесі здійснення стратегічної екологічної оцінки; 11) інші права (ст. 9) (ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища», 1991).
ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 р. № 2059-VIII	1) право подавати будь-які зауваження чи пропозиції щодо оцінки впливу на довкілля (ч. 2 ст. 7); 2) інші права (ст. 7) (ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля», 2017).
ЗУ «Про відходи» від 05.03.1998 р. № 187/98-ВР	1) безпечні для їх життя та здоров'я умови при здійсненні операцій щодо поводження з відходами; 2) одержання в установленому порядку повної та достовірної інформації про безпеку об'єктів поводження з відходами як тих, що експлуатуються, так і тих, будівництво яких планується; 3) відвідування в установленому порядку спеціально відведених місць чи об'єктів поводження з відходами; 4) участь в обговоренні питань, пов'язаних із розміщенням, проектуванням, спорудженням та експлуатацією об'єктів поводження з відходами; 5) екологічне страхування відповідно до законодавства України; 6) відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну внаслідок порушення законодавства про відходи (ст. 14) (ЗУ «Про відходи», 1998).

як такі, що сприяють охороні навколишнього природного середовища, використанню природних ресурсів і забезпеченню екологічної безпеки в умовах сталого розвитку.

З приводу оцінки актуального інформаційно-правового забезпечення екологічних прав людини в умовах сталого розвитку, то поточний етап державотворення характеризується належним рівнем гарантій можливостей громадян. Свідченням цього є активне долучення України до низки міжнародних документів (Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р., Декларація з навколишнього середовища і розвитку від 16.06.1972 р. та ін.), а також активна законотворча робота (ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 р. № 2059-VIII тощо). Водночас, в умовах стійкого поступального розвитку, особливої актуальності набуває проблематика посиленого інформування суспільства про права останніх в екологічній сфері. Це пояснюється об'єктивною необхідністю своєчасно та належно реагувати на потенційну дію екологічних подразників (активної й пасивної дій), брати участь у формуванні вітчизняної екологічної політики, дієво захищати власні права тощо.

Висновки. Таким чином, викладене дає об'єктивні підстави вважати проблематику інформаційно-правового забезпечення екологічних прав людини в умовах сталого розвитку важливою в сучасних умовах. Гострота питання обумовлюється активним зростанням кількості досягнень цивілізаційного суспільства та кількості екологічних загроз і ризиків, а також не достатньою дослідженістю цього напрямку.

Чинне законодавство закріплює низку екологічних прав людини, реалізація яких має сприяти раціональному використанню природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища, а також забезпечення екологічної безпеки країни. У нинішніх умовах вони також покликані уберегти суспільство від більшості екологічних загроз та забезпечити баланс мотивованим суспільним інтересом та сприяння сталому розвитку у всіх сферах.

Існуюче інформаційно-правове забезпечення екологічних прав людини в умовах сталого розвитку потребує подальшого вивчення та дослідження. Вказане пояснюється об'єктивною потребою – удосконалення санкціонованих механізмів захисту населення від екологічних подразників та посилення державної політики в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Краснова М. В., Краснова Ю. А. Реалізація та захист екологічних прав громадян: теоретико-правові аспекти: наукове видання. Київ: ФОП Ямчинський О. В. 2021. 148 с.
2. Шемшученко Ю. С. Екологічне право України. Академічний курс: підручник. – 2-ге видання. Київ : ТОВ «Видавництво «Юридична думка». 2008. 720 с.
3. Анісімова Г. В. Здійснення громадянами екологічних прав: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. Харків, 1996. 24 с.
4. Анісімова Г. В. Деякі особливості кореляції екологічних природних прав та обов'язків. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. 2012. № 1034. Вип. 13. С. 269–273.
5. Черемнова А. І. Щодо визначення та змісту деяких екологічних прав громадян. *Актуальні проблеми держави і права*. 2004. Вип. 22. С. 724–727.
6. Кобецька Н. Р. Поняття і зміст екологічних прав громадян України. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: зб. наук. статей. Івано-Франківськ: Плай*. 1997. Вип. 1. С. 92–98.
7. Липій Є. А. Екологічні права громадян як об'єкт адміністративно-правової охорони. *Право і Безпека*. 2011. № 2 (39). С. 135–138.
8. Липій Є. А. Адміністративно-правова охорона екологічних прав громадян : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Херсон. 2012. 21 с.
9. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон від 25.06.1991 р. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
10. Конституція України : Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
11. Барановська Н. П. Чорнобильська трагедія. Нариси з історії. Київ: Інститут історії України НАН. 2011. 254 с.
12. Махно О. В. До питання про особливості радянської інформаційної політики щодо аварії на Чорнобильській АЕС 1986 р. *Сторінки історії*. 2015. Вип. 40. С. 167–184.
13. Устінов О. В. Медичні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС: 25 років потому. *Український медичний часопис*. 2011. № 2 (82) III–IV. URL: <https://www.umj.com.ua/article/10958/medichni-naslidki-avarii-na-chornobilskij-aes-25-rokiv-po-tomu>
14. Базика Д. А., Сушко В. О. Основні радіологічні та медичні наслідки аварії на ЧАЕС. *Веб-портал Національної академії медичних наук України*. 2021. URL: <https://amnu.gov.ua/osnovni-radiologichni-ta-medychni-naslidky-avariyi-na-chaes/>
15. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
16. Декларація з навколишнього середовища і розвитку : Декларація, Міжнародний документ від 16.06.1972 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU92340>
17. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля: Конвенція, Міжнародний документ від 25.06.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text

18. Протокол про воду та здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер 1992 року: Протокол, Міжнародний документ від 17.06.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_030#Text.
19. Водний кодекс України: Закон, Кодекс від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
20. Лісовий кодекс України: Закон, Кодекс від 21.01.1994 р. № 3852-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>.
21. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.
22. Про оцінку впливу на довкілля: Закон від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>.
23. Про відходи: Закон від 05.03.1998 р. № 187/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80#Text>.

References:

1. Krasnova M. V., Krasnova Yu. A. Realizatsiia ta zakhyst ekolohichnykh prav hromadian: teoretyko-pravovi aspekty: naukove vydannia. Kyiv : FOP Yamchynskiy O. V. 2021. 148 s. [in Ukrainian].
2. Shemshuchenko Yu. S. Ekolohichne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs : pidruchnyk. – 2-he vydannia. Kyiv : TOV «Vydavnytstvo «Iurydychna dumka». 2008. 720 s. [in Ukrainian].
3. Anisimova H. V. Zdiisnennia hromadianamy ekolohichnykh prav : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.06. Kharkiv, 1996. 24 s. [in Ukrainian].
4. Anisimova H. V. Deiaki osoblyvosti koreliatsii ekolohichnykh pryrodnykh prav ta oboviazkiv. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriia «PRAVO»*. 2012. № 1034. Vyp. 13. S. 269–273 [in Ukrainian].
5. Cheremnova A. I. Shchodo vyznachennia ta zmistu deiakykh ekolohichnykh prav hromadian. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. 2004. Vyp. 22. S. 724–727 [in Ukrainian].
6. Kobetska N. R. Poniattia i zmist ekolohichnykh prav hromadian Ukrainy. *Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy : zb. nauk. statei. Ivano-Frankivsk: Plai*. 1997. Vyp. 1. S. 92–98 [in Ukrainian].
7. Lypii Ye. A. Ekolohichni prava hromadian yak ob'ekt administratyvno-pravovoi okhorony. *Pravo i Bezpeka*. 2011. № 2 (39). S. 135–138 [in Ukrainian].
8. Lypii Ye. A. Administratyvno-pravova okhorona ekolohichnykh prav hromadian : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kherson. 2012. 21 s. [in Ukrainian].
9. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha : Zakon vid 25.06.1991 r. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> [in Ukrainian].
10. Konstytutsiia Ukrainy : Zakon vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
11. Baranovska N. P. Chornobylska trahediia. Narysy z istorii. Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN. 2011. 254 s. [in Ukrainian].
12. Makhno O. V. Do pytannia pro osoblyvosti radiatsiinoi informatsiinoi polityky shchodo avarii na Chornobylskii AES 1986 r. *Storinky istorii*. 2015. Vyp. 40. S. 167–184 [in Ukrainian].
13. Ustinov O. V. Medychni naslidky avarii na Chornobylskii AES: 25 rokiv potomu. *Ukrainskyi medychnyi chasopys*. 2011. № 2 (82) III–IV. URL: <https://www.umj.com.ua/article/10958/medychni-naslidki-avarii-na-chornobylskij-aes-25-rokiv-po-tomu> [in Ukrainian].
14. Bazyka D. A., Sushko V. O. Osnovni radiolohichni ta medychni naslidky avarii na ChAES. *Veb-portal Natsionalnoi akademii medychnykh nauk Ukrainy*. 2021. URL: <https://amnu.gov.ua/osnovni-radiologichni-ta-medychni-naslidky-avariyi-na-chaes/> [in Ukrainian].
15. Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava : Pakt, Mizhnarodnyi dokument vid 16.12.1966 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text [in Ukrainian].
16. Deklaratsiia z navkolyshnoho seredovyscha i rozvytku : Deklaratsiia, Mizhnarodnyi dokument vid 16.06.1972 p. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU92340> [in Ukrainian].
17. Konventsii pro dostup do informatsii, uchast hromadskosti v protsesi pryiniattia rishen ta dostup do pravosudiv z pytan, shcho stosuutsia dovkillia: Konventsii, Mizhnarodnyi dokument vid 25.06.1998 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text [in Ukrainian].
18. Protokol pro vodu ta zdorovia do Konventsii pro okhoronu ta vykorystannia transkorдонnykh vodotokiv ta mizhnarodnykh ozer 1992 roku: Protokol, Mizhnarodnyi dokument vid 17.06.1999 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_030#Text [in Ukrainian].
19. Vodnyi kodeks Ukrainy : Zakon, Kodeks vid 06.06.1995 r. № 213/95-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
20. Lisovyi kodeks Ukrainy : Zakon, Kodeks vid 21.01.1994 r. № 3852-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> [in Ukrainian].
21. Kodeks tsyvilnoho zakhystu Ukrainy vid 02.10.2012 r. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text> [in Ukrainian].
22. Pro otsinku vplyvu na dovkillia : Zakon vid 23.05.2017 r. № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> [in Ukrainian].
23. Pro vidkhody: Zakon vid 05.03.1998 r. № 187/98-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].